

ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ В УМОВАХ ВИЩОГО МЕДИЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Kakhno I.V. Future doctor's personal formation in medical higher educational institution / I.V. Kakhno // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 30. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 257–267.

I.V. Кажно. Особистісне становлення майбутнього лікаря в умовах вищого навчального медичного закладу. Автор акцентує увагу на особистісному становленні майбутнього лікаря в умовах медичного ВНЗ. Зазначається, що основними засобами реалізації вищезазначеної проблеми є особистісно-зорієнтовані психолого-педагогічні технології, в центрі яких знаходиться унікальна цілісна особистість, яка прагне максимальної реалізації своїх можливостей, відкрита для сприйняття нового досвіду, здатна до усвідомленого і відповідального вибору в різноманітних життєвих ситуаціях. Зауважується, що майбутній лікар повинен мати навички саморегуляції, позитивне емоційне налаштування на здійснення лікувальної діяльності, готовність до професійного й особистісного росту, активність й мобільність при рішенні клінічних задач, значний запас спеціальних психолого-педагогічних знань, а також уміти їх поповнювати, розвивати і творчо застосовувати у професійній діяльності, що досягається в результаті успішної професійної підготовки. Розкриваються змістовно-сутнісні чинники становлення ціннісно-смыслової сфери й морально-етичних якостей студентів медичних вишів. Особистісні чинники розглядаються як складові характеристики професіогенезу майбутніх лікарів. Наголошується на необхідності в системній модернізації вищої освіти, оновленні її змісту та технологій, перегляді критеріїв оцінки її якості і результативності. Відтак автор акцентує увагу на необхідності забезпечення і реалізації такої моделі спеціаліста, в якій би інтегрувалися професійні, творчі, духовно-моральні та ділові якості особистості.

Стверджується, що вивчення майбутніми лікарями психологічних дисциплін сприятиме становленню їх професійної компетентності й особистісному зростанню.

Ключові слова: особистість, особистісне становлення, особистісні чинники, майбутній лікар, професійна підготовка, професіогенез, цін-

нісно-смилова сфера, морально-етичні якості, викладання психологічних дисциплін.

И.В. Кахно. Личностное становление будущего врача в условиях высшего учебного медицинского заведения. Автор акцентирует внимание на личностном становлении будущего врача в условиях медицинского вуза. Отмечается, что основными средствами реализации вышеупомянутой проблемы являются личностно-ориентированные психолого-педагогические технологии, в центре которых находится уникальная целостная личность, которая стремится к максимальной реализации своих возможностей, открыта для восприятия нового опыта, способна на осознанный и ответственный выбор в разнообразных жизненных ситуациях. Отмечается, что будущий врач должен иметь навыки саморегуляции, положительные эмоциональные настройки на осуществление лечебной деятельности, готовность к профессиональному и личностному росту, активность и мобильность при решении клинических задач, значительный запас специальных психолого-педагогических знаний, а также уметь их пополнять, развивать и творчески применять в профессиональной деятельности, что достигается в результате успешной профессиональной подготовки. Раскрываются содержательно-сущностные факторы становления ценностно-смысловой сферы и морально-этических качеств студентов медицинских вузов. Личностные факторы рассматриваются как составляющие характеристики профессиогенеза будущих врачей. Отмечается необходимость в системной модернизации высшего образования, обновлении его содержания и технологий, пересмотре критериев оценки его качества и результативности. Поэтому автор акцентирует внимание на необходимости обеспечения и реализации такой модели специалиста, в какой бы интегрировались профессиональные, творческие, духовно-нравственные и деловые качества личности.

Утверждается, что изучение будущими врачами психологических дисциплин будет способствовать становлению их профессиональной компетентности и личностному росту.

Ключевые слова: личность, личностное становление, личностные факторы, будущий врач, профессиональная подготовка, профессиогенез, ценностно-смысловая сфера, морально-этические качества, преподавание психологических дисциплин.

Постановка проблеми. Нині політико-економічних змін у країні, що стрімко набирають обертів, український медико-освітній простір зазнає закономірних процесів реформування та модернізації. Неабияка роль тут відводиться підготовці майбутніх кадрів – високопрофесійних фахівців в галузі охорони здоров'я, а відтак – переходу на більш високий рівень якості освіти, сприяння мобільності висококваліфікованих кадрів, підвищення конкурентоздатності спеціалістів, що забезпечить їх

поступову інтеграцію в європейський медичний простір, визнання результатів системи освіти за її межами (в практичній діяльності фахівців).

Серед основних викликів, що стоять сьогодні перед вищою медичною освітою нового типу, є переорієнтація освітнього процесу із задач ретрансляції знань і набутого студентами досвіду до проблемного навчання, що будується на паритетній, діалогічній взаємодії (суб'єкт-суб'єктній) викладача і студента; формування особистісної спрямованості освітнього процесу. Мовиться про навчання студентів не тільки навичкам самостійного набуття знань, але й здатності до їх переосмислення, використання у широкому колі міжпредметних зав'язків, здатності до потреби у безперервній освіті тощо. Все це вимагає сьогодні від вищого медичного закладу інноваційного характеру діяльності, інтегративної міждисциплінарної організації змісту освіти, зростання духовності в структурі особистісних характеристик майбутніх медиків, як і володіння ними широкою палітрою базових знань, умінь та компетенцій. Водночас, не дивлячись на тенденції посиленої уваги щодо психологічної підготовки спеціалістів галузі «людина – людина», все ще недостатньо уваги приділяється завданню психологічної підготовки в медичному ВНЗ. Позаяк наявність комунікативної культури у випускника медичного ВНЗ свідчить про його вміння налагоджувати і підтримувати взаємодію з пацієнтами, бути емпатійним, володіти рефлексивними знаннями та навичками, бути, врешті-решт, успішним як у своїй професії, так і в суспільстві загалом.

Аналіз досліджень проблеми. Аналіз наукових джерел вищезазначеної проблеми показує, що питання психології медичної праці і професіогенезу особистості лікаря знаходяться серед одних із найвагоміших, та, притім, маловивчених проблем теоретико-прикладної психології загалом, як і психології праці, зокрема. Засадничими основами у розгляді цієї проблеми можуть слугувати концепції дослідників Е. П. Єрмолаєвої, М. М. Кабанова, С. В. Кошелевої, С. Д. Максименка, Л. М. Супрун, О. М. Юдіної, Л. Б. Шнейдер, в яких визначаються основні умови розвитку особистості лікаря, зокрема: підвищення рівня його професійної свідомості, становлення «професійного Я», набуття професійної ідентичності. Дослідження Є. А. Клімова, І. Г. Климковича, Б. А. Ясько доводять, що професійна діяльність лікаря є соціотехнічною. Відтак до основних її характеристик відносять постійне ускладнення, багатофункціональність, високу варіативність, слабку регламентованість, творчість.

Вартісною, на нашу думку, є і позиція А. С. Шафранової, яка виокремлює професію медика в особливу категорію «професій вищого типу» на підставі «переважаючої присутності творчого начала» [9]. Виявлені особливості вимагають від спеціаліста-медика глибокого професійного самовизначення, адекватної і стабільної професійної самооцінки, вмотивованості на постійне самовдосконалення у професії.

Мета статті – визначити психологічні особливості становлення особистості майбутнього лікаря в умовах медичного ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою складовою професійних умінь сучасного лікаря є морально-етична складова. З огляду на це, концептуальним завданням професійної підготовки лікарів є послідовне формування у студентів чіткого усвідомлення необхідності гуманного, дбайливого ставлення до інших, до навколишнього середовища як чинника безпеки життєдіяльності; збереження здоров'я людей та його профілактики.

Серед психологічних якостей лікаря дослідники виокремлюють такі вміння співпереживати і розуміти емоційний стан як хворих, так і здорових людей (емпатія), наявність навичок налагодження адекватних і емоційно сприйнятливих стосунків з пацієнтами, вміння аналізувати свою поведінку і поведінку оточуючих, самостійно контролювати конкретні соціальні та професійні ситуації і брати відповідальність за їх вирішення, мати адекватну та стійку «Я-концепцію», здатність надавати соціально-психологічну підтримку пацієнтам, достатньо розвинений професійний інтелект (клінічне мислення, клінічне спостереження, багаж професійних знань), мовну культуру, гуманне ставлення до пацієнта, чесність, енергійність.

Практика професійного навчання у вищих медичних закладах освіти виявляє низку протиріч, зокрема:

- між прагматично-утилітарними установками суспільства і гуманістичною сутністю професії лікаря, що зумовлює появу викривлених професійних норм і цінностей у студента;
- між декларованими цінностями креативності та творчості у навчальному процесі і чітко означеною регламентацією знань, зорієнтованих на відтворення матеріалу;
- між гуманістично-зорієнтованою сутністю професії лікаря і фактично відсутньою концепцією психологічної підготовки і психологічного супроводу майбутніх медиків;

- між бажаним (ідеальним) і наявним (реальним) рівнями особистісного розвитку студентів медичних ВНЗ і практикуючих лікарів.

Розв'язання вищезначених протиріч повинно виходити із розуміння логіки і змісту навчального процесу у вищій школі, особливостей формування особистості в юнацькі роки, специфіки становлення «професійного Я» у контексті професійного навчання.

Специфіка дослідження проблеми особистісного становлення майбутніх лікарів зумовлюється особливим (сенситивним) періодом, на який припадає період навчання у вищій школі. У психологічних дослідженнях (Л. С. Виготський, Л. І. Божович, Б. Д. Ельконін, І. С. Кон) загальноприйнятим є підхід до вивчення розвитку особистості у юнацькому віці (15–18 років – рання юність; 18–23 юність), де провідною діяльністю є навчально-професійна, що призводить до появи таких новоутворень професійне й особистісне самовизначення, рефлексія, ідентифікація, світогляд.

Центральною проблемою для усього юнацького віку, згідно з концепцією Е. Еріксона, є досягнення ідентичності. Натомість, процеси ідентичності залишаються актуальними впродовж усього періоду дорослості і забезпечують відчуття безперервності досвіду дорослого життя.

Представлені у працях В. О. Бодрова, Є. О. Климова, Д. С'юпера, Т. В. Кудрявцева класифікації стадій розвитку людини як суб'єкта професійної діяльності дозволяють в узагальненому вигляді виокремити найбільш значущі психологічні утворення, які припадають на період становлення професіонала в студентські роки [1; 2; 4]:

- стадія професійного навчання – з 15–18 до 19–23 років. Цілеспрямоване засвоєння системи знань, практичних навичок та умінь в обраній професійній діяльності, розвиток і наповнення предметним змістом мотивів і цілей майбутньої діяльності, формування професійної придатності до навчання професії (ближня ціль) і до реальної практичної діяльності (віддалена ціль) на основі розвитку професійно важливих якостей;
- стадія професійної адаптації – з 19–21 до 24–27 років. Пристосування до соціальних професійних норм, умов, процесів трудової діяльності, самоусвідомлення правильності вибору професійного шляху, розвиток професійно важливих якостей, спеціальних здібностей, емоційно-вольових якостей.

Отже, особистість студента розвивається за умов наявності навчально-професійної діяльності, а сам розвиток передбачає перехідний період від самовизначення до з'ясування специфіки професії, становлення образу «Я-професіонала».

Системоутворювальним чинником особистості (Л. І. Божович, В. С. Мерлін, К. К. Платонов) є професійна спрямованість, що характеризує ступінь прояву прагнення до оволодіння професією та бажанням працювати за нею. Мотивація обумовлює її поведінку та діяльність і здійснює вплив на професійне самовизначення, на задоволеність людини своєю працею.

Відтак А. П. Василькова виокремлює такі мотиви вибору професії лікаря, як: бажання лікувати людей; бажання полегшити страждання важкохворих; можливість піклуватися про здоров'я своїх близьких; можливість впливати на інших; матеріальна зацікавленість; доступність медикаментів. Позитивним є той факт, що студентів із низьким рівнем професійної спрямованості у вибірці дослідження немає, а отже, студенти достатньою мірою усвідомлюють значення обраної професії, прагнуть до оволодіння нею, що в подальшому сприятиме найбільш оптимальному становленню особистості фахівця. Звідси дослідниця підсумовує, що запорукою успіху майбутнього лікаря є удосконалення власної індивідуальності з мотивацією максимального професіоналізму.

Результати проведених нами анкетувань [6; 7; 8] показують, що майже 90% нинішніх першокурсників обирають медичну спеціальність, орієнтуючись на престижність професії, сімейні традиції, поради родичів і знайомих. Менше 5% мають реальне уявлення про сутність професійної діяльності завдяки отриманим раніше трудовим навичкам санітара, фельдшера чи медсестри.

Отже, така досить «мозаїчна картина» мотиваційних компонентів вибору професії медика, з одного боку, вказує на особливість первинних професійних установок у молоді, які здебільшого мають прагматично-утилітарний характер, а з другого – на розмитість і несформованість образу професіонала.

Процес здобуття вищої освіти, на нашу думку, буде тим більш ефективнішим, чим більше він буде взаємопов'язаним із процесом професіоналізації. Професіоналізація майбутніх фахівців передбачає наявність, з одного боку, суспільної потреби у підвищенні результативності діяльності, що відображається у професійних гарантіях, і, з другого боку, наявність відповідної особистісної потреби фахівців у професійному вдосконаленні,

яке визначає цілі, мотиви, задоволення працею і формує професійну позицію.

Особлива роль у цьому процесі належить курсу психології та психологічній підготовці майбутніх медиків в цілому. На базі вищої медичної освіти розпочата підготовка медичних психологів, що не виключає необхідність підвищення психологічної компетентності лікарів загальної практики, медсестер із вищою освітою, сімейних лікарів.

Звідси слушною, на нашу думку, є заувага О. В. Уваркіної, яка зазначає, що медицина як галузь знань про людину є складним комплексом, пов'язаним із подальшою інтеграцією природничих і психолого-педагогічних наук, яка все ще залишається великою потребою, а не науковою реальністю. Старі методологічні підходи, орієнтації, котрі зіграли свою історичну роль, вже вичерпали себе у вирішенні однозначного кола питань і стали основною перепоною для адекватного досягнення нових підходів до підготовки майбутнього лікаря [10].

Професія лікаря, як уже було зауважено, потребує відповідних психологічних особливостей, що дозволяють йому успішно спілкуватися з пацієнтами і в екстремальних умовах, і в повсякденній роботі, працювати не знижуючи ритму і якості роботи впродовж доби, зберігаючи рівний, позитивний настрій, здатність заспокоїти хворого, навіяти йому віру в одужання. Як відзначає дослідниця Г. В. Карпеня, «у зв'язку із наявністю різних стресових ситуацій, можливої смерті хворого від професіонала вимагається не лише спеціальна професійна підготовка, але й психологічна відповідність обраній професії» [5, с. 3].

Аналіз теоретичних і практичних напрацювань дозволяє виокремити найбільш істотні, на нашу думку, проблеми викладання психології для медиків:

- встановлення зв'язку викладання психології з потребами і вимогами сучасної медичної діяльності;
- модернізація змісту фундаментальної та фахової медичної освіти;
- якісне вдосконалення навчальних програм, переорієнтація дисциплін психолого-педагогічного циклу з «додаткових» (другорядних) на профільні (базові);
- освоєння студентами комунікативних компетенцій при роботі з пацієнтами за різними категоріальними ознаками;
- навчання майбутніх лікарів засобам і способам саморегуляції власного стану, опанування копінг-стратегіями по-

долання стресових ситуацій, вмінню «попередити професійне вигорання», «емоційне застрягання» тощо.

Серед переліку психологічних дисциплін особливе місце посідають загальнопрофесійні дисципліни, зокрема: «Основи загальної психології. Основи педагогіки», «Медична психологія»; дисципліни за вибором: «Основи соціальної психології», «Психологія спілкування», «Тренінг спілкування». Вивчення цих дисциплін забезпечує компетентність майбутнього лікаря в царині психології – це не лише засіб гуманізації медичної освіти, але й необхідна основа особистісного становлення спеціаліста. Успішність особистісного становлення майбутнього лікаря багато в чому залежить від засвоєння ним відповідного рівня культури, здатності активного входження у взаємодію із соціально-педагогічним середовищем. Діалогічне спілкування виступає необхідною формою налагодження контактів у структурі зв'язку «викладач-студент». Відтак, у процесі професійного становлення майбутнього лікаря велику роль відіграє професійний взірець – особистість професіонала, на яку орієнтуються студенти.

Висновки. Особистісне становлення майбутнього лікаря полягає у перегляді самої концепції організації навчально-пізнавальної діяльності студентів і керівництва нею. Відповідно, навчальні курси практичного професійного спрямування через механізми саморефлексії та зворотного зв'язку повинні сприяти формуванню у студента адекватних уявлень про себе як професіонала.

Отже, сучасна концепція підготовки у медичних закладах вищої освіти повинна орієнтуватися на особистісний розвиток майбутніх лікарів. Освітньо-професійні програми підготовки майбутнього лікаря мають містити новітні форми, методи, технології, адекватні викликам сучасності. Особливе значення у цьому сенсі мають дисципліни психолого-педагогічного циклу, які потребують значного вдосконалення та приведення у відповідність у зв'язку з потребами та вимогами сучасної медичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Агличева И. В. Комплексное исследование особенностей личностной адаптации студентов вуза: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. психол. наук: спец. 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии» / Ирина Владимировна Агличева. – Ставрополь, 2006. – 26 с.

2. Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности: Учеб. пособие для вузов. 2 е изд. / В. А. Бодров. – М. : ПЕР СЭ, 2006. – 511 с.
3. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2000. – 512 с.
4. Ишков А. Д. Учебная деятельность студента: психологические факторы успешности : монография / А. Д. Ишков. – М. : Издательство АСВ, 2004. – 224 с.
5. Карпеня Г. В. Преодоление кризиса выбора профессии как условие развития профессионального самосознания у студентов медицинского колледжа: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. психол. наук: спец. 19.00.13 «Психология развития, акмеология» / Галина Васильевна Карпеня. – Ростов-на-Дону : ЮФУ, 2007. – 20 с.
6. Кахно І. В. Діалог у форматі співпраці лікаря з пацієнтом / І.В. Кахно; Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України // Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія. Збірник наукових праць: [за наук. ред. С. Д. Максименка]. – Житомир, 2015. – Вип. 39. – Т. VII. – С. 104–113.
7. Кахно І. В. Культура професійного мовлення у фаховій підготовці майбутнього лікаря / І. В. Кахно; Міністерство освіти і науки України ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ, 2014. Вип. 19. – Ч. 1. – С. 137–143.
8. Кахно І. В. Мовленнєва культура як складова професійного становлення майбутнього лікаря-терапевта: дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Ірина Вікторівна Кахно. – К., 2013. – 170 с.
9. Митина Л. М. Учитель как личность и как профессионал / Л.М. Митина. – М. : Дело, 1994. – 216 с.
10. Уваркіна О. В. Формування комунікативної культури студентів вищих медичних закладів освіти в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Олена Василівна Уваркіна; Ін-т вищ. освіти АПН України. – К., 2003. – 22 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Aglycheva Y. V. Kompleksnoe yssledovanye osobennostej lychnostnoj adaptacyu studentov vuza: avtoref. dys. na soysk.

- uchen. step. kand. psychol. nauk: spec. 19.00.01 «Obshhaja psyhologija, psyhologija lychnosty, ystoryja psyhologyy» / Yryna Vladymyrovna Aglycheva. – Stavropol', 2006. – 26 s.
2. Bodrov V. A. Psihologija professional'noj prigodnosti: Ucheb. posobie dlja vuzov. – 2-e izd. / V. A. Bodrov. – M. : PER SJe, 2006. – 511 s.
  3. Il'in E. P. Motivacija i motivy / E. P. Il'in. – SPb. : Piter, 2000. – 512 s.
  4. Ishkov A. D. Uchebnaja dejatel'nost' studenta: psihologicheskie faktory uspeshnosti : monografija / A. D. Ishkov. – M. : Izdatel'stvo ASV, 2004. – 224 s.
  5. Karpenja G. V. Preodolenie krizisa vybora professii kak uslovie razvitija professional'nogo samosoznanija u studentov medicinskogo kolledzha: avtoref. dis. na soisk. uchen. step. kand. psihol. nauk: spec. 19.00.13 «Psihologija razvitija, akmeologija» / Galina Vasil'evna Karpenja. – Rostov-na-Donu : JuFU, 2007. – 20 s.
  6. Kahno I. V. Dialog u formati spivpraci likarja z pacijentom / I. V. Kahno; Instytut psyhologii' im. G. S. Kostjuka NAPN Ukrai'ny. Aktual'ni problemy psyhologii'. Ekologichna psyhologija. Zbirnyk naukovyh prac': [za nauk. red. S. D. Maksymenka]. – Zhytomyr, 2015. – Vyp. 39. – T.VII. – S. 104–113.
  7. Kahno I. V. Kul'tura profesijnogo movlennja u fahovij pidgotovci majbutn'ogo likarja / I. V. Kahno; Ministerstvo osvity i nauky Ukrai'ny DVNZ «Prykarpats'kyj nacional'nyj universytet imeni Vasylja Stefanyka» // Zbirnyk naukovyh prac': filosofija, sociologija, psyhologija. – Ivano-Frankivs'k, 2014. Vyp.19. – Ch.1. – S. 137–143.
  8. Kahno I. V. Movlennjeva kul'tura jak skladova profesijnogo stanovlennja majbutn'ogo likarja-terapevta: dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. psychol. nauk: spec.19.00.07 «Pedagogichna ta vikova psyhologija» / Iryna Viktorivna Kahno. – K., 2013. –170 s.
  9. Mitina L. M. Uchitel' kak lichnost' i kak professional' / L. M. Mitina. – M. : Delo, 1994. – 216 s.
  10. Uvarkina O. V. Formuvannja komunikatyvnoi' kul'tury studentiv vyshhyyh medychnyh zakladiv osvity v procesi vyvchennja psihologo-pedagogichnyh dyscyplin: avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ped. nauk: spec. 13.00.04 «Teorija i metodyka profesijnoi' osvity» / Olena Vasylivna Uvarkina; In-t vyshh. osvity APN Ukrai'ny. – K., 2003. – 22 s.

I. V. Kakhno. Future doctor's personal formation in medical higher educational institution. The author focuses on the personal formation of the future doctor in a medical higher institution. It is noted that the main means of the above-mentioned problem implementation is a personality-oriented psychological and pedagogical technologies in the center of which there is a unique integrated personality who seeks to maximize the realization of his opportunities and is open to the perception of a new experience as well capable of conscious and responsible choices in different situations. The future doctor must have the skills of self-control, positive emotional setting for the implementation of curative activity, readiness for professional and personal growth, activity and mobility to solve clinical problems, substantial margin of special psychological and pedagogical knowledge, ability to replenish them, to develop and to use them creatively in professional activity, and all these must be achieved through successful training. The author discloses the content and essential factors of formation of value and semantic sphere and medical students' moral and ethical qualities. Personal factors are considered as characteristic components of future doctors professional genesis. There is an urgent necessity in the system of higher education for its modernization, updating of its content and technologies, criteria review for assessing of its quality and effectiveness. Therefore, the author emphasizes on the need to ensure and to implement a specialist model into which professional, creative, spiritual, moral and professional qualities of the person would be integrated.

It is stated that medical students' studying psychological disciplines contributes to their professional formation and personal growth.

Key words: personality, personal formation, personal factors, future doctor, professional training, professional genesis, axiological sphere, mental and ethical features, teaching of psychological disciplines.

Received July 15, 2015

Revised August 24, 2015

Accepted September 23, 2015